

MÁRIA-KULTUSZ ADORJÁNON

A Vajdaság északi részén a Tisza bácskai oldalán, közvetlenül a Tisza ártérperemén Kanizsa és Zenta között található Adorján. A mai falu alapját a XVIII. századi szálláshelyek képezik. Gyéren lakott teleppé az 1700-as évek elején vált, 1755-ben pedig Redl Ferenc kamarai adminisztrátor és Nagy Mihály kezdeményezésére indult meg egy nagy arányú betelepedés. Feltehetőleg Szeged környékéről jöhettek az itteni lakosok. Adorján kirajzási területe megegyezik Magyarkanizsa kirajzási területével, amit hasonló ő-ző dialektus, egyes családnevek mindkét helyen való felbukkanása is bizonyít.

A kanizsai egyházközösség 1858-ban templomot építtetett az itt élő mintegy hatvan ház (kunyhó) közé. A templom a helybeliek és ókanizsaiak adományából épült Sarlós Boldogasszony tiszteletére, s miután itt önálló lelkészség is lett, 1863-ban paplak is készült. Első plébánosa 1864-ben választott Kanizsa város által, amely a patronátusi jogot gyakorolja majd.¹

Ma Adorján lakosságának mintegy 80%-a őslakos (többnyire a II. világháború után települt ide). Az 1981-es adatok szerint a 411 ház lakója túlnyomórészt magyar (1033).² Az utóbbi időben pedig egyre nő a cigány lakosok száma. Adorján agrártelepülés, dohánytermelésről és szőlőművelésről híres.³

A falu meglehetősen zártságát a gazdasági és szociográfiai viszonyai teremtik. Szembetűnő a régi épületek száma és azok oromzatain a szentek figurái, valamint a falu szellemi életében fontos szerepet játszó Mária-kultusz.

Idősebb adatközlőink szerint a század első évtizedeiben még több vallásos társulat működött, így a Rózsafűzér-Társulat, Mária-lányok társulata, Szálláskereső kilenced, Szent Ferenc társulat, Jézus Szíve társulat valamint a Mária Szíve társulat.

Ezekből az első három ma is működik, viszont közülük a legtömegesebb a Mária-lányok társulata.

Korosztályokat tekintve mindegyik a felnőttekhez kötődik, kivéve a Mária-lányok társulatát. Ide az elsőáldozástól (körülbelül 8 éves koruktól) férjhez menetelükig (körülbelül 20 éves korukig) tartozhattak a serdülő lányok. A második világháború után ebbe a körbe kevesebben ugyan, de fiúk is beletartoztak.⁴

¹ Iványi 1889–1907, 9.

² Dr. Györe–Dr. Pavle 1982, 184–185.

³ Valkay, 1992/7–8., 319–320. szám, 16.

⁴ Mária-legényeknek hívták őket, 2. számú fotó.

Másik meghatározója a Mária-lánnyá válásának a gazdasági háttér, ugyanis ehhez fehér ruha, szalag és koszorú kellett. Többnyire a tehetősebbek gyermekei alkották e kört, ugyan arra is volt példa, hogy a szegényebb sorsú kislány helyettesítette Mária-lány társát annak ruhájában.

A ruha fontosságát az a tény is bizonyítja, hogy Mária-lányságukat „ötözködtünk, ötöztünk” szinonimával jelölik. Viseletük csak annyiban volt egyforma, hogy fehér egyberuhának kellett lennie, valamint egy világoskék szalagnak válluktól átlósan éréig átvetve, és fát్యollal ellátott koszorúnak a fejükön. Lábuikon fehér cipő vagy szandál, kinek amije volt. Hófehér ruhát viseltek a Mária-lányok tisztaságuk jelképeként. Ezért csak hajadonok maradhattak Mária-lányok. „Ki milyet akart” jelzővel utaltak a különböző szabásra. A divattal kicsit változott generációkon keresztül a viselet, viszont van rá példa, hogy Mária-lányruhából készítették másik ruha tódásával a menyasszonyruhát is („egy” ruhát varrtak elsődlozásra, majd átalakításokkal ez a ruha végigkísérte a Mária-lányt asszonykoráig).

Az erőnlét, az egészség szintén fontos tényező volt, ugyanúgy a Mária-lánnyá mint a Mária-legény válás szempontjából.

A kislányok önként jelentkeztek a templomban a Mária-lányok anyjánál, aki nagy szerepet játszott a Mária-lányok társulatának összetartásában. Ő idős, vallásos asszony volt, aki a Rózsafüzér Társulat tagja, vagy a még annál is többet jelentő Rózsafüzér koszorú feje tisztséget viselte. A Mária-lányok anyja ellenőrizte, hogy a templomban, de azon kívül is, az ájtatosságok ideje alatt a körmenetben minden rendben történjen. Fölsorakoztatta a Mária-lányokat, ellenőrizte a ruhájukat és hogy az olvasót (rózsafüzért – ami szinte mindenkinek volt) jól tartják-e. Felügyelt a rendre és a fegyelemre. Nyilvántartotta őket, beosztotta a megfelelő helyre. Adatközlőink így emlékeznek vissza: „Mögmondta melyik ünnepen köll fölötözni, mikor szödjünk virágszirmokat, mert körmenet lösz, mög összepárosított bennünket”. Mindenről gondoskodott, hallgattak is rá a lányok. Olyanra bízták ezt a tisztséget, aki vallásos volt és szívesen tett a közösségért. A mária-tisztelő asszonyok maguk válaszották ki a Mária-lányok anyját. Rozi néni testvére pap volt, ez még egy ok volt arra, hogy őt a Mária-lányok anyjává válasszák. A faluban eredeti vezetéknevén nem ismerték, csak Pap Rozi néninek hívták.⁵ Sajnos egy sem él már azok az asszonyok közül, akik a Mária-lányok anyja tisztséget viseltek. Ma hasonló feladatot vállalt Farkas Ilona a fiatalok vallásos életével kapcsolatban, de az ő szerepe nem azonos a hagyományos Mária-lányok anyja funkciójával.⁶

Az asszonyokat az olvasós társulat tartotta össze, a kis- és nagylányokat viszont a Mária-lány Társulat. Mária-lányságukról faggattuk Adorjánon az idős és középkorú asszonyokat. A legidősebb 1906-ban, a legfiatalabb 1941-ben született.

---

⁵ Leánykori nevén Szabados Rozália, férje után Milutinovics, testvére Szabados Pál, akinek a sírja a falu temetőjében található. A sírkövén ez olvasható: Szabados Pál, adorjáni plébános, meghalt 1918-ban, életének 56. évében.

⁶ Farkas Ilona (lásd 12. adatközlő), A nagy ünnepekre készülve ügyel a rendre, s a templom díszítése is az ő feladata. A Mária-lányok anyja volt még: 1. Pap Roza néni, 2. Szabados Treska (Teréz), 3. Bicskei (Ozsvár) Emília.

Adatközlőink közléseiből kiderül, hogy a templomkerüléssel egybekötött körmenet hagyománnyá vált a Mária-lány Társulat megalakulása óta, és a mai napig él ez a tradíció. Ezalatt az emberöltőnyi idő alatt inkább a kellékek változtak, mintsem a népszokás, vagyis maga a Máriakultusz. (Az imák és imádságos énekek generációkon keresztül öröklődtek – szóbeli és írásbeli átadással.) A Mária-lány Társulat tagjai Mária társulati koronát⁷ és hordozható Mária-szobrot vittek, ma viszont csak az ezeket kiegészítő kellékek, a lobogók maradtak a hagyományból.

Az asszonyok a Rózsafüzér Társulatba „összemöntenek”, a lányok viszont „ötözködtek” egy meghatározott periódusban tavasztól ős derekáig. „Feltámadáskó kezdünk ötözködni és egészen Krisztus Király vasárnapjáig (november 22.) minden újhold vasárnapján möntünk⁸”. Húsvétkor volt az első, majd a többi Pünkösdkor (június első vasárnapja), Űrnapiján (június 18.), Sarlós Boldogasszony, vagyis a templombúcsú napján (július 2.), Nagyboldogasszony (augusztus 15.) és Kisboldogasszony (szeptember 8.) napján pedig az utolsó vagy utolsó előtti beöltözködés. Ezen alkalmak közül körmenet az első négyenél volt.

A szentmise alatt a Mária-lányok közvetlenül az oltár előtt egymás mellett álltak, beosztásuk szerint kis vagy nagy lobogót, Máriakoronát vagy a hordozható Mária szobrot (Boldogasszony karján az áldástosztó gyermek Jézussal) tartották.

Mikor a templomot kerülték, a körmenetben elsőként a feszületet egy kis Mária-lány vitte. Őt követte egy pár kislány fehér lobogókkal. Utánuk három vagy négy pár kislány színes lobogókkal – világoskék, sárga, piros, zöld vagy lila színűekkel az alkalomhoz illően, utánuk a koronát egy párnán vitte egy kislány, mellette ennek fehér szalagját ketten kétfelől tartották. 1964-ig a hordozható Mária-szobrot vállán vitte négy nagylány, két nagy Mária-lány követte őket váltásként. A felállási sorrendben négy nagylobogót vivő személy következett (ezek Mária-legények voltak 1940-1960-ig, azelőtt és manapság nagy Mária-lányok viszik). Őket követte a körmenetben az Oltáriszentséget hordozó pap, aki fölé supelátot tartott két templomképviselő.

A templomba való bevonuláskor a Mária-lányok egy meghatározott éneket énekeltek. A körmenet alatt szentségeket énekeltek az ünnephez illően (Űrnapiján szentséges, Húsvétkor feltámadási, Pünkösdkor a szentlélek eljövételéről, a Szűzanya tiszteletére pedig Máriával kapcsolatos éneket énekeltek).

A régi Mária-lány-énekből, melyet a templomba való bevonuláskor énekeltek, csak néhány sora maradt az adatközlőink emlékezetében:

Fel Mária
Tiszta levente csapatja
A szentek koszorús unokái
A lelket a dal a magasba ragadja
Szálljanak a hívek imái

⁷ Mária társulati koronát párnára helyezve vitték a körmenetben, kétfelől kislányok vitték a szalagját. Csoportkép a Mária-lányokról. 1. számú fotó, Mucsi Anna tulajdona

⁸ Lásd az 1., 2. és 12. adatközlőket. Ma minden hónap első vasárnapján mennek, de nem öltöznek be a Mária-lányok.

A ma is közismert Máriát tisztelő énekek közül lássunk néhányat:

180. ének

Gyulladoz én szívem Szűzanyámért
A tiszta szíveknek oltalmáért,
Szerelmétől égek
Valameddig élek;
Szívem feláldozom, neki adom.

Ő szép szeretet kegyes Anyja,
Szívemnek csak hozzá van bizalma;
Nyugtát nem találja
Szívem, csak ő nála,
Ki azt szent Fiának felajánlja.

A kit oltalmába vesz Mária,
El nem hagyja soha ő szent Fia.
Jer hát oltalmamra,
Jézusom Szűzanyja!
Szívem hű szerelme ezt óhajtja.

Ezt kéri virágul öröméhez,
Kéri orvosságul keservéhez.
Anyai szerelmed
Hív oltalma mellett,
Istentől a hű szív mindent nyerhet.

Szentelje meg minden érzésemet,
Az érted égő hű szeretet,
Segíts megmaradnom,
Engedj élnem-halnom
Anyád szerelmében, oh Jézusom!

Óh Mária mi jó anyánk...

Óh Mária mi jó anyánk. A boldog égből néz reánk.
Vezess el minket Jézushoz, a te legszentebb fiadhoz.
Siralom völgyén járt utunk, de ha segítesz átjutunk.

Célunk nekünk is fent a menny, de nagy bajunk a földi szenny,
Mert ránk ragad az út pora, gyenge a földnek vándora .
Siralom völgyén járt utunk, de ha segítesz átjutunk.

De te segíthetsz Mária, Te vagy bűnösök oltalma.
Imádkozz értünk Jézusnál, mi urunk Jézus Krisztusnál.
Siralom völgyén járt utunk, de ha segítesz átjutunk.

118. ének

Ó Mária, Isten anyja énnekem is jó anyám,
Szívemnek szent lángbuzgalma dicsér későn és korán.
Bánatomban, örömömben, jó s balsorban csak ezt zengem:
Üdvözlégy szűz Mária! – Üdvözlégy szűz Mária!

Hajnalkeltén ha megcsendül magas tornyon a harang;
Mintha szózat szállna mennyből, imára kelt fel a hang.
Megköszöntlek tiszta hajnal, s ezt rebegem az angyallal:
Üdvözlégy Szűz Mária! – Üdvözlégy Szűz Mária!

Ha feljön az est csillaga, munkámat bevégezem.
Istenemnek hálát adva Feléd tárul két kezem.
Az estéli harangszóra indul nyelvem e szép szóra:
Üdvözlégy Szűz Mária – Üdvözlégy szűz Mária!

Farkas Ilona 1994. szeptember 29-én emlékezetből lejegyzett énekszövege, amely kisebb eltérésekkel megtalálható a régebbi imakönyvek 118. énekeként.

Adatközlők:

1. Szabados (Sándor) Júlia Adorjában született 1906-ban
Főutca, Tito marsall utca 66. szám
2. Sándorné (Sándor) Viktória Adorjában született 1916-ban
Főutca, Tito marsall utca 68. szám
3. Oszacsek (Bajusz) Erzsébet Oromhegyesen született 1919-ben
November 29. utca
4. Pósa (Rácz) Piroska Adorjában született 1920-ban
Főutca, Tito marsall utca 77.
5. Mucsi (Pósa) Anna Adorjában született 1920-ban
Lakhelye Felsőhegy, Alj,
Dózsa György utca 130.
6. Körmöci (Sóti) Mária Adorjában született 1928-ban
Főutca, Tito marsall utca 53.
7. Takács (Saranyai) Verona Adorjában született 1930-ban
Dohány utca 6.
8. Szabó (Fehér) Margit Adorjában született 1930-ban
Lakhelye Zenta, Ljubica Popović utca
9. Pekla (Sándor) Borbála Adorjában született 1934-ben
Lakhelye Zenta,
Ljubica Popović utca 19/a.

10. Danyi (Sándor) Margit Adorjánon született 1938-ban
Lakhelye Zenta,
Ljubica Popović utca 23/c.
11. Kávai (Barta) Berta Oromhegyesen született 1941-ben
Lakhelye Adorján, Főutca 64.
12. Farkas (Borsos) Ilona Adorjánon született 1941-ben
Kossuth Lajos utca 10.

Irodalom

Dr. GYÖRE Kornél–Dr. Tomić PAVLE

1982 Opština Kanjiža, Prirodno-Matematički fakultet, Novi Sad, 184–185.

IVÁNYI István

Bácsbodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára, 9.

VALKAY Zoltán

Adorján településének újabkori története. Új Symposion, 1992/7–8,
319–320. szám, 13–19.

Olga Kovačev–Ágnes Nagy Abonyi

The Cult of Virgin Mary in Adorján

The village Adorján, laying on the bank of the River Tisza (today Vojvodina, Yu) was founded in the 18th century. The inhabitants are Catholics being employed in the agriculture. Their church was built in 1858. Their religious life is dominated by the function of the religious confraternities. The authors describe the life of the holy rosary confraternity, the Marian girls' confraternity, the Confraternity of St. Francise, the Confraternity of the Sacred Heart of Jesus, the Confraternity of Mary's Heart and some other paraliturgical devotions.

1. KÉP: MÁRIA-LÁNYOK, 1937

2. KÉP: MÁRIA-LÁNYOK ÉS MÁRIA-LEGÉNYEK, 1949